

Zelenka, Miloš

Konference o dějinách slavistiky v habsburské monarchii

Slavica litteraria. 2008, vol. 11, iss. 1, pp. 161-163

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103386>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PŘIPOMÍNKA MIROSLAVA VÁLKA

V Historickém sále Moravského zemského muzea v Brně se 21. listopadu 2007 uskutečnil vzpomínkový večer na jednoho z nejvýraznějších slovenských básníků druhé poloviny dvacátého století **Miroslava Válka** (1927–1991). Uspořádaly jej k básnickovým nedožitým osmdesátinám Literárne centrum Bratislava, Ústav slavistiky FF MU a Moravské zemské muzeum. Na večeru zaznělo pásmo z básnickových veršů (v podání slovenských herců), které jeho autorka Dana Podracká nazvala *Videl som tancovať Jitterboogie*.

Válek se narodil v Trnavě, kde také začal studovat biskupské gymnázium, odkud přešel na obchodní akademii. Později pracoval jako redaktor (Slovenský rolník, Týždeň, Družstevný obzor, Mladá tvorba – 1962–66 byl šéfredaktorem). 1966 se stal šéfredaktorem časopisu Romboid a o rok později předsedou Svazu slovenských spisovatelů (do 1968), od 1969 byl členem ÚV KSS a jeho předsednictva, v letech 1969–88 byl slovenským ministrem kultury, 1971–76 poslancem Sněmovny národů Federálního shromáždění, 1976 se stal poslancem Slovenské národní rady a 1989 znovu předsedou Svazu slovenských spisovatelů. 1977 dostal titul národní umělec. Po listopadu 1989 se stáhl z veřejného života.

Básník, autor knih pro děti a publicista M. Válek začal publikovat v roce 1942 v mládežnickém časopisu Plameň, knižně debutoval básnickou sbírkou *Dotyky* a knižkou pro děti *Kúzla pod stolom* (obě 1959). Z dalších prací vzpomeňme jeho sbírky *Príťažlivosť* (1961), *Nepokoj* (1963), *Milovanie v husej koži* (1965) či skladbu *Slovo* (1976), z tvorby pro děti např. knížky *Kde žijú vtáčky* (1961), *Veľká cestovná horúčka pre malých cestovateľov* (1964) a *Do Tram-tárie* (1970). Z Válkovy bohaté publicistické činnosti vyšel výbor *O literatúre a kultúre* (1979).

Jak připomněla D. Podracká v úvodním slově příležitostně publikace k básnickému pásmu (k některým výtiskům je připojené i CD s nahrávkou jeho původního znění), „*patril medzi prvých slovenských básnikov, ktorí opustili schematizmus a začali písať moderne*“. A také, že už tituly jeho knih „*vypovedajú o záujme o ľudskú bytosť, o autentické vzťahy nielen k mužom, ženám či deťom, ale aj k vlastnému presvedčeniu, v ktorom nikto nepredstiera a na nič sa nehrá*“. O atmosféře Válkových veršů svědčí např. úryvek z básně Nepochopitelné věci: „*Koliesko rozkrútené v prstoch/vykonáva svoj zvrchovaný pohyb./ Ale hodiny nejdú./ Jablň rozkvitnutá koncom januára./ Ale zima neprestáva./ Zreteľný pocit, že ťa niekto volá./ Ale ulica je prázdna.*“

Ludvík Štěpán

KONFERENCE O DĚJINÁCH SLAVISTIKY V HABSBUŘSKÉ MONARCHII

Ve dnech 16.–17. října 2007 se na univerzitě v italské Veroně konala mezinárodní konference pod názvem *Lo sviluppo della Slavistica negli imperi europei*, kterou pořádala Katedra germanistiky a slavistiky v čele s jejím vedoucím Sergiem Bonazzou. Na konferenci participovala i Komise pro dějiny slavistiky při Mezinárodním komitétu slavistů, kterou řídí rovněž italská slavistka z Milána Giovanna Brogi. Vědecké rokování badatelů z 14 zemí (Bulharsko, Česká republika, Francie, Itálie, Izrael, Litva, Německo, Polsko, Rumunsko, Rusko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Ukrajina – nedostavili se pouze pozvaní zástupci z Makedonie a Švédska) si vytklo za cíl zmapovat personální a institucionální počátky, rozvoj a charakter slavistických studií v bývalé habsburské monarchii a také v zemích sousedních, tj. v středoevropské a jihovýchodní,

ale i západní části evropského kontinentu. Slavistika se zde formovala jako ideologický odraz přirozené emancipace slovanských národů, které v říši žily v podrízeném postavení. Jestliže tento proces poznamenala zvýšená citlivost vůči státotvornému a národněpolitickému pohybu Slovanstva a jeho poměru k okolnímu neslovanskému světu, rostoucí počet Slovanů, který v Rakousku-Uhersku v druhé polovině 19. století převážil nad německy mluvícími obyvateli, si vynutil oficiální zřízení prvních stolic a kateder v správních metropolích rozsáhlého mocnářství (Viedeň, Vratislav, Praha ad.). Pojetí slavistiky kolísalo od filologického studia až po komplexní vědu o Slovanech, kam se zařazovala historie, politologie, etnografie a další obory; v slavistických studiích tak zůstávalo napětí mezi vědou, politikou a ideologií.

První den jednání zahájil referát Giovanni Brogi (Milán), který se zabýval úlohou Kyjeva v ukrajinské slavistice 19. a 20. století. Jak badatelka doložila, pěstování ukrajinské slavistiky v rámci ruského slovanovědního často přerůstalo v skrytou propagandu císařského impéria. Poté promluvil Michail A. Robinson (Moskva), který se věnoval patriarchovi ruské slavistiky V. I. Lamanskému, jehož názory ovlivnily vývoj oboru v Rusku v 19. a 20. století. Vira J. Frančuk (Kyjev) mapovala vznik prvních slavistických institucí v jihozápadní části ruského impéria na přelomu 18. a 19. století. Wolf Moskovič (Jeruzalém) informoval o vztazích mezi slavistickými studii v Rusku a ruskou diasporou v Izraeli. Jestliže Oleg Poljakov (Vilnius) vyzdvihl úlohu Litvy na přelomu 18. a 19. století jako důležitého střediska slavistiky na samé hranici slovanského světa, Sergio Bonazza (Verona) vystihl specifické postavení slavistických studií v severní Itálii, která byla v první polovině 19. století součástí habsburské říše. Barbora Kunzmann-Müller (Berlín) zachytila okolnosti geneze slovanské filologie na berlínské univerzitě, obdobně druhý německý účastník Helmut Schaller (Marburg) se dotkl citlivého tématu: kvantitativního rozmachu slavistiky na říšských univerzitách v letech 1941–1945, který odrážel oficiální, národněsociální politiku nacistického Německa permanentně usilujícího o vojenskou expanzi na ruský Východ. První den rokování uzavřel referát Panajota Karagiozova (Sofie), který se zaměřil na formování a proměny ideologie slovanského kolektivismu rozvíjejícího se od absolutismu v 19. století k totalitarismu v století následujícím.

Druhý den konferenčního jednání uvedl příspěvek Miloše Zelenky (Praha – České Budějovice), který zhodnotil přínos slovanského filologa Matiji Murka pro konstituování moderních slavistických studií na pražské univerzitě. Murko jako univerzální osobnost sice existenčně zakotvil po první světové válce v české kultuře a společnosti, jeho styky s T. G. Masarykem a českou pozitivistickou generací sahají již k 80. letům 19. století. Lubor Matejko (Bratislava) podchytil složité formování slovanské filologie na univerzitě Komenského po roce 1919 a vůbec počátky slovenské slavistiky, která se opozičně vymezovala vůči maďarským vlivům. Tadeusz Lewaszkiewicz (Poznaň) faktograficky dokumentoval vědecké dílo a životní dráhu zapomenutého polského slavisty Andrzeje Kucharského, který se pokusil založit univerzitní slavistiku ve Varšavě. Stefano Aloe (Verona) podrobně analyzoval zájem italské obrozené publicistiky o Dalmácii a jižní

oblasti habsburské monarchie. Irena Orel (Lublaň) ve svém příspěvku ukázala na slovinský přínos pro rozvoj slovanské srovnávací jazykovědy koncem 18. století. Antonia Bernard (Paříž) upozornila na aktivity francouzského slavisty Luise Legera, který se stal nadšeným propagátorem jižních Slovanů v západní Evropě. Jana Maligkoudi (Soluň) se ve svém referátu vrátila k etnogenezi Slovanů a k jejich stykům s Byzancí v 9. století. Konferenci uzavřelo vystoupení Constantina Gembasua (Bukurešť), který přiblížil málo známé kontakty bulharských a rumunských slavistů v 19. století.

Součástí oficiálního programu se stalo i zasedání Komise pro dějiny slavistiky při Mezinárodním komitétu slavistů pod vedením G. Brogi, která oznámila svůj úmysl rezignovat na post předsedkyně na XIV. sjezdu slavistů v makedonském Ochridě. Otázka nástupce zůstala otevřena, přičemž pořadatelství následujícího setkání v roce 2009 bylo svěřeno Slovákům, kteří zamýšlejí konferenci k dějinám slavistiky konat v Bratislavě či ve Staré Lesné ve Vysokých Tatrách. Závěry, které vyplynuly z jednání Komise, navrhovaly její částečnou reorganizaci: hovořilo se o institucionální a personální krizi slavistiky na západoevropských univerzitách, ale i v tradičních slovanských centrech jako je např. Praha. Paradoxně dotazy na stav akademické či univerzitní pražské slavistiky se při mezinárodních akcích tohoto druhu stávají běžným leitmotivem oficiálních i kuloárních debat. Diskutovalo se rovněž o absenci mladších slavistů, kteří by oživilí práci Komise. Ta přijala doporučení věnovat větší pozornost konfrontaci slavistické tematiky s neslovanským světem, např. problematice slovanské emigrace, ale i imigrace; dále žánrovým přesahům k masmediální digitalizaci apod. Celkově Komise konstatovala nutnost integrovat tradiční filologické výzkumy do širších areálových, kulturněhistorických celků, avšak přitom uchovat si vnitřní oborovou integritu. Zároveň by Komise měla intenzivněji dokumentovat nejen svou činnost, ale i dějiny slavistických sjezdů; např. německý člen Komise emeritní profesor Helmut Schaller připravuje s mezinárodní pomocí antologii fotografií z historie slavistiky, do níž chce zařadit fotografie předních světových slavistů zejména pořízených během sjezdových jednání. Do tohoto rozsáhlého projektu Češi s nestorem českých slavistů Slavomírem Wollmanem přispějí archivními fotografiemi z památného VI. sjezdu slovanských filologů v srpnu 1968.

Za uspořádání veronské konference k dějinám slavistiky můžeme její pořadatele pochválit. O vzornou organizaci jednání, jehož zpeřtením se stala exkurse k jezeru inspirujícímu množství slovanských

literátů Lago di Garda, se zasloužili především Sergio Bonazza a jeho mladý asistent, rusista Stefano Aloe. Sborník přednesených referátů, který vyjde k XIV. mezinárodnímu sjezdu slavistů, bude i přes

svůj historický rozměr cenným příspěvkem k hlubšímu pochopení institucionálních i obrových procesů, jimiž současná slavistická studia procházejí.

Miloš Zelenka

RUSISTA O SLOVENSKÉ LITERATUŘE

Slovenský rusista mezinárodní pověsti Andrej Červeňák vydal soubor svých studií o slovenské literatuře, v nichž uplatňuje svůj komparatistický záběr a antropologický přístup. (A. Červeňák: Tridsať statí o slovenskej literatúre. Filozofická fakulta UKF v Nitre, Spolok slovenských spisovateľov, Nitra 2007). Středem pozornosti jsou slovenští spisovatelé, obvykle však současně i ti, kteří se literaturou sami zabývají. Charakteristickým příkladem je Pavol Janík, kardinál Ján Chryzostom Korec, Pavol Štrauss, Ladislav Ťažký nebo Laco Zrubec či Ján Tužinský, ale najdeme tu i čisté vědce, například Dionýze Ďurišinu, jemuž je tu věnována komparatistická studie, nebo archeologa Jozefa Vladára.

Červeňák napsal tyto studie „lehkým perem“, ale s těžkým problémovým ostřím. Například ve studii o Janíkovi mimo jiné zkoumá, jak je jeho dílo přijímáno, resp. překládáno v slovanských zemích, neboť

právě tam tohoto autora čtou, v případě D. Ďurišina se zase zamýšlí nad ontologickým významem pojmu „vliv“, o němž v roce 1979 proběhla na stránkách revue *Slavica Slovaca* rozsáhlá diskuse, jejímž prvotním cílem bylo tento pojem z komparatistické terminologie odstranit, v případě J. Tužinského nebo J. Ch. Korce se zamýšlí nad jejich vztahem k ruské literatuře a kultuře. Bývá obvyklejší, když například u nás bohemisté zabloudí do luhů a hájů cizích literatur: dobrým příkladem je ovšem F. X. Šalda; opačně je to vzácnější, ale o to cennější. Soubor již vydaných studií A. Červeňáka svědčí o tom, jak je užitečný a plodný pohled na mateřskou literaturu z hlediska širších srovnávacích souvislostí, očima toho, kdo se celý život primárně zabývá jinou literaturou, a má tudíž i hlubší vhled od jiné kultury a jejího kontextu.

Ivo Pospíšil

SKORUNKA O TVŮRČÍM PSANÍ

Skorunka, F.: *Úvod do tvůrčího psaní*. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice 2006, 95 s. ISBN 978-80-7040-936-7

Za poslední desetiletí se na našem knižním trhu objevila celá řada publikací věnovaných tvůrčímu psaní. Někdy se jedná o spíše teoretické sborníky psané většinou literárními vědci, jindy zase o praktické příručky, jejichž autoři nezřídka mívají ambice jak literárně umělecké, tak kritické a teoretické. Do druhé z obou skupin spadá představovaný text. František Skorunka (*1944) v sobě spojuje literární teorii s literární praxí. Obojí se hojně promítá do jeho nejnovějšího publikačního počínu. Knihu strukturoval jako sled deseti „Slov“, každé z nich pojednává o určitém problému a má esejistický charakter. Autor záměrně zvolil nekonvenční a volnější pojetí výkladu, což ostatně vyžaduje i sám předmět tvůrčí psaní, který nelze považovat za „klasickou“ vědeckou disciplínu.

Po krátkém úvodu nazvaném *Na slovo, slovičko...* následuje druhá kapitola věnována zdrojům tvorby, kam autor zařadil psychologické zdroje, intu-

ici a inspiraci. Skorunka však nepodává suchopárný výklad, kde by se pouze snažil vysvětlit a charakterizovat, co je to intuice či inspirace, ale ukazuje, jak se na to či ono dívali různí spisovatelé nebo představitelé odlišných tvůrčích odvětví. Ve třetí části se zaměřil na předpoklady tvůrčího psaní. Kromě talentu, který je jistě důležitý, nikoliv však samospasitelný, klade Skorunka důraz na racionální složku, tedy na tvůrčí aktivity, které jsou v přímé souvislosti s vědomím. Mezi ně patří paměť, jako předpoklad fantazie a imaginace, pozorování a sebeprojekce, experiment (jehož podstata tkví ve vytváření umělých podmínek pro odhalení nepoznaných možností člověka), „řemeslo psát“, čímž není myšleno nic jiného, než jistá forma disciplíny umožňující pravidelnou práci nad textem (což je mimochodem nutné pro jakékoliv psaní, zejména studenti bývají často rozčarováni, že diplomové práce se rodí mnohem pomaleji, než by se mohlo zdát).

Čtvrté „Slovo“ pojednává o příběhu, o tom, kde má své kořeny bytostná lidská touha vyprávět a jak se příběh různě proměňoval, ať už bylo spisovatelovou snahou moralistní poučení či zachycení pravdy až po